

خویندنی کوردی

پۆلی یەكەمی بنەرەتی

وهرزی دووهم

دانانی

لیژنەیهک له وهزارهتهکانی پەرۆردە و خویندنی بالاً

د. موحەمەد مەحوی	د. سەباح رەشید قادر	د. ئیبراهیم قادر
سادق ئەحمەد پوستانی	یوسف عوسمان حەمەد	نەمام جەلال رەشید
ئەسکەندەر موستەفا عەبدولرحمان	تاریق خالید مەعروف	ئیسماعیل موحەمەد عەبدوللا
گەلاویش ئەحمەد زینۆ	مەحمود عەبدولکەریم قادر	سۆزان بەکر موحەمەد
واحید سوورە عەبدول	عەبدوللا حەسەن قادر	ئاوات ئەبوبەکر ئەحمەد
هیدایەت ئەحمەد کەریم	حوریهت عەزیز قادر	سەلیم عەلی عومەر
موحەمەد وەیسە موحەمەد		

سه‌رپه‌رشتی زانستی چاپ: سادق ئەحمەد روستایی – نەمام جەلال رەشید
سه‌رپه‌رشتی هونەری چاپ: عوسمان پیرداود کواز – خالد سەلیم مەحمود
نەخشەسازی ناوەرۆک: یوسف ئەحمەد ئیسماعیل
تایپ: نەجمەدین جبرائیل بیری – یوسف ئەحمەد ئیسماعیل
نەخشەسازی بەرگ، نیگارەکان: نەجمەدین جبرائیل بیری

بیر خستنه وه: وشه کان بخوینه وه، پیته کان بنوسه وه، دهنگه کان گو بکه.

ئامهه

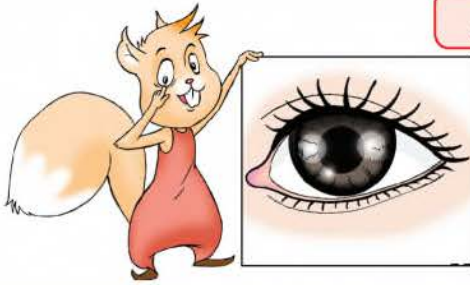
دار

مۆز

چاو

مهه

دو

نهه

ئاو

نان

پوژ

بیر خستنه وه:

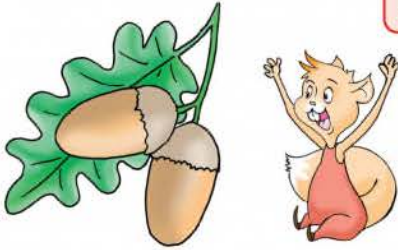
که باب

دی

به پروو

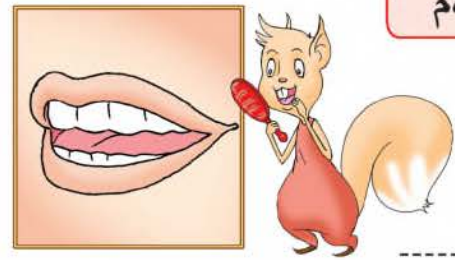
رئواس

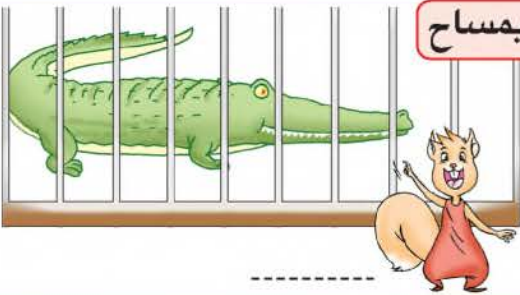
پهت

دهم

تیمساح

بووک

تۆپ

ئاش

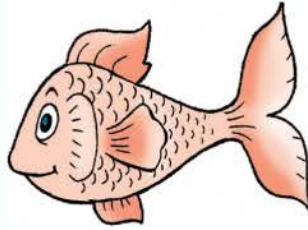
ناوی وینه‌کان بلی، بنوسه.

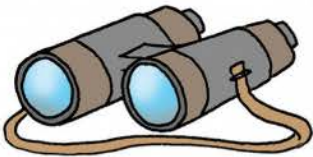

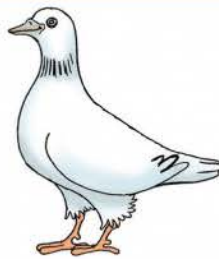

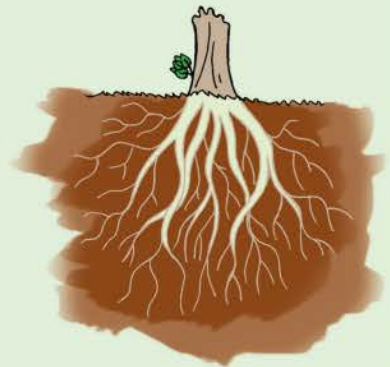
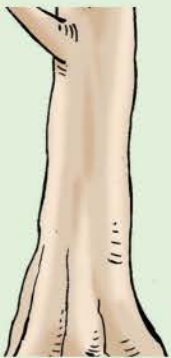
وانه‌ی ۲۱

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر ئه‌و وینه‌نه‌ی دهنگی / گگ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

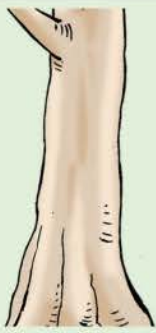

جیاکردنه‌وه (رووته‌لکردن)

سه‌گ سه گ (گ گ)

ناوی وینه‌کان بلی.

ئه‌و وشه‌یهی (گ گ) ی تیدایه، به چه‌ماوه‌یه‌ک ده‌وربده.

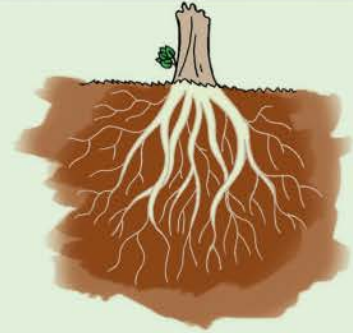
قه‌د

گه‌لا

گو‌ل

ره‌گ

(گ گ) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یه‌ک.

می‌رگ

گه‌رمیان

پی‌رس

بابه‌گور‌گور

ده‌لیم.

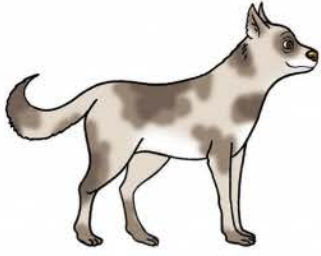
گ گ

گ گ

بیر‌خستنه‌وه

ب ب ن ن ت ت پ پ ک ک س س ش ش ی ی
ح ح گ گ

پیتی (گ گ) دەنوسم: گ گ

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

سهگ

سهگ

سهگ

سهگ

گ

گ

گ

گ

گ

گ

گ

گا

گه

سهگ

ئیمه ریز له یاسا دهگرین.

چالاکى (۲)

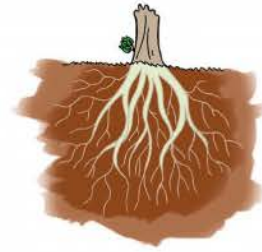
ناوى ويئنه كان بلى، پىتى (گ گ) بنوسه، بخويئنه وه.

..... وشت

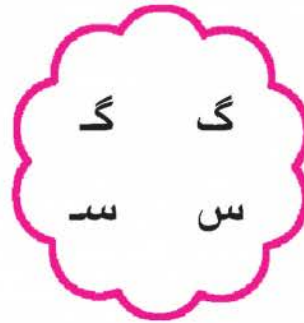
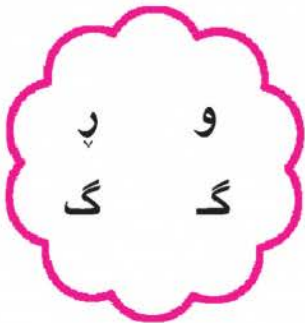
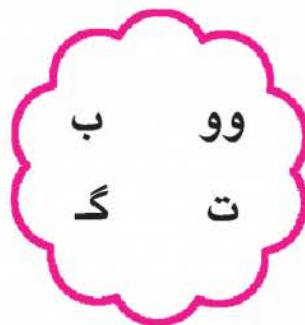
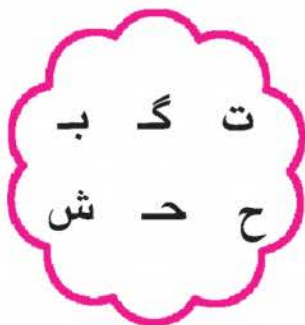
..... ه نم

..... ره

چالاکى (۳)

(گ گ) بدۆزه وه، دهوربده.

چالاکی (۴)

برگه کان بنووسه ، بخوینه وه .

نم	گه	گه نم
.....	ئاگر
.....	که رویشک
زوو	ئاره زوو

چالاکی (۵)

بخوینه وه ، پیته کان بنووسه .

.....	گه زو
.....	گیا
.....	گوئیز
.....	گیزه ر

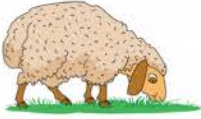
چالاکي (٦)

بخوينه وه.

گه زؤ

که رویشک ئاره زووی گیزه دهکات،

مهړ ئاره زووی گیا دهکات،

سموره ئاره زووی گويز دهکات،

منیش ئاره زووی گه زؤ دهکه م.

گفتوگو:

١- سهگ ئاره زووی چی دهکات؟

٢- ئه سپ ئاره زووی چی دهکات؟

٣- کوتر ئاره زووی چی دهکات؟

چالاکى (۷)

بخوینه وه، بنوسه وه.

۱- که رویشک ئاره زووی ده کات؟

۲- مه پ ئاره زووی ده کات؟

۳- سموره ئاره زووی ده کات؟

به‌هار

زستان نه‌ما به‌هار هات
خۆشی بو گوند و شار هات
بولبول گه‌یی به مرادی
ده‌خوینی به ئازادی
په‌پوله له چل بو چل
ده‌چن بو سه‌یرانی گول
جوانه ئه‌م چیا و ده‌شته
کوردستان وه‌ک به‌هه‌شته

هه‌ژار

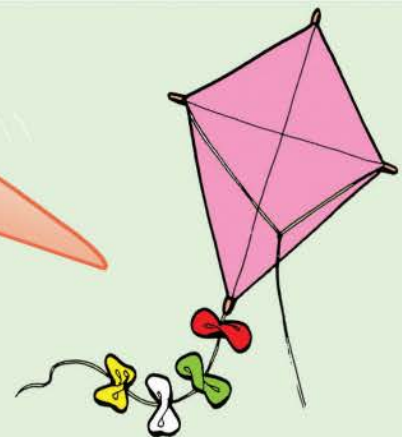
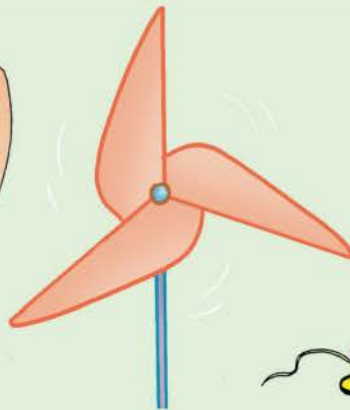
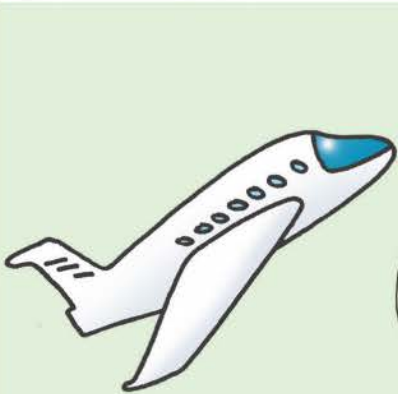
وانه‌ی ۲۲

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / فف / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه وه (رووته لکردن)

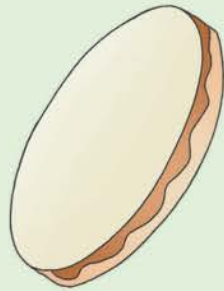
کهف که ف (ف ف)

ناوی وینه کان بلی.

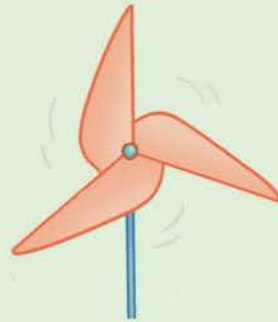
ئهو وشهیهی (ر) ی تیدایه، به چهماوهیهک دهوربده.

فرۆکه

دهف

فرفرۆکه

کۆلاره

(ر) بخه ره ناو چهماوهیهک.

ماش

کفته

ماف

مافور

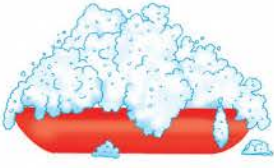
ده لیم.

ف ف

بیر خسته وه

د ر و ب و ن ک پ ی گ ف ف

پیتی (ف ف) دەنوسم: ف ف

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

کهف

کهف

کهف

کهف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

ف

فا

فا

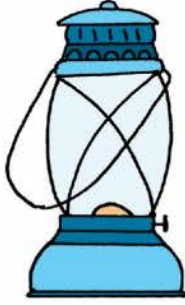
فه

کهف

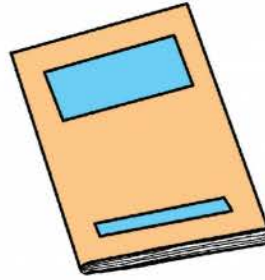
من مندالم مافم ههیه.

چالاکى (۲)

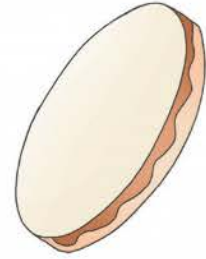
ناوى ويٺه كان بلى، پيتى (ف ف) بنوسه، بخويٺه وه.

..... انؤس

ده..... تهر

ده.....

چالاکى (۳)

بخويٺه وه، وشه وهك يه كه كان نيشانه بکه.

به فر	به فرين	حه فت	سه فين	مافور
فرؤكه	فانؤس	لافاو	فرؤكه	سه فين
ماف	فرؤكه	ده فتهر	به فر	ماف

چالاکى (۴)

ناوى رهنهگان بنوسه، بخوينه وه.

چالاکى (۵)

ببينه و بلى.

چالاكى (٦)

ببينه، بلى.

بخوينه وه.

فرۆكه

سه فين سه يركه ،
ئه وه فرۆكه ي كوردستانه ،
فرۆكه ي فرياكه وتنه ، بۆمب و موشه كى نييه .

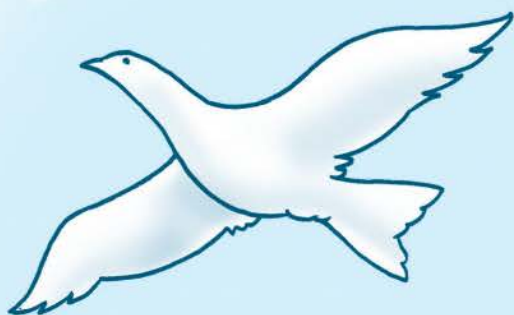
رېكبزه وه ، بنووسه وه . بخوينه وه .

١- (كوردستانه ، ئه وه ، فرۆكه ي)

٢- (نييه ، بۆمب ، و ، موشه كى ، ئه وه ، فرۆكه يه)

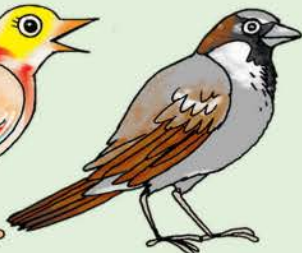
وانه‌ی ۲۳

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / ل / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جياکردنه وه (پرووته لکردن)

مه ل (ل ل)

ناوی وینه کان بلی.

ئهو وشهیهی (ل ل) ی تیډایه، به چهماوهیهک دهوربده.

بولبول

چولهکه

قهل

کوندهپهپو

(ل ل) بخهره ناو چهماوهیهک.

کلیل

دهرگا

سؤلاف

لاولاو

دهئیم.

ل ل

بیرخستنه وه

ا د ر ه و ی ی س س ف ف ل ل

پیتی (ل ل) دەنوسم: ل ل

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

مه ل مه ل مه ل مه ل
ل ل ل ل
ل ل ل ل
ل ل ل ل
ل ل ل ل
ل ل ل ل
مه ل

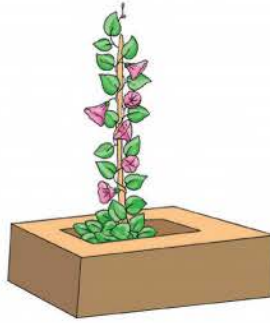
من ئازاری بالنده نادم.

چالاکى (۲)

ناوى ويىنه كان بلى، پىتى (ل ل -) بنوسه، بخويىنه وه.

....ۆكه

....او... او

....م

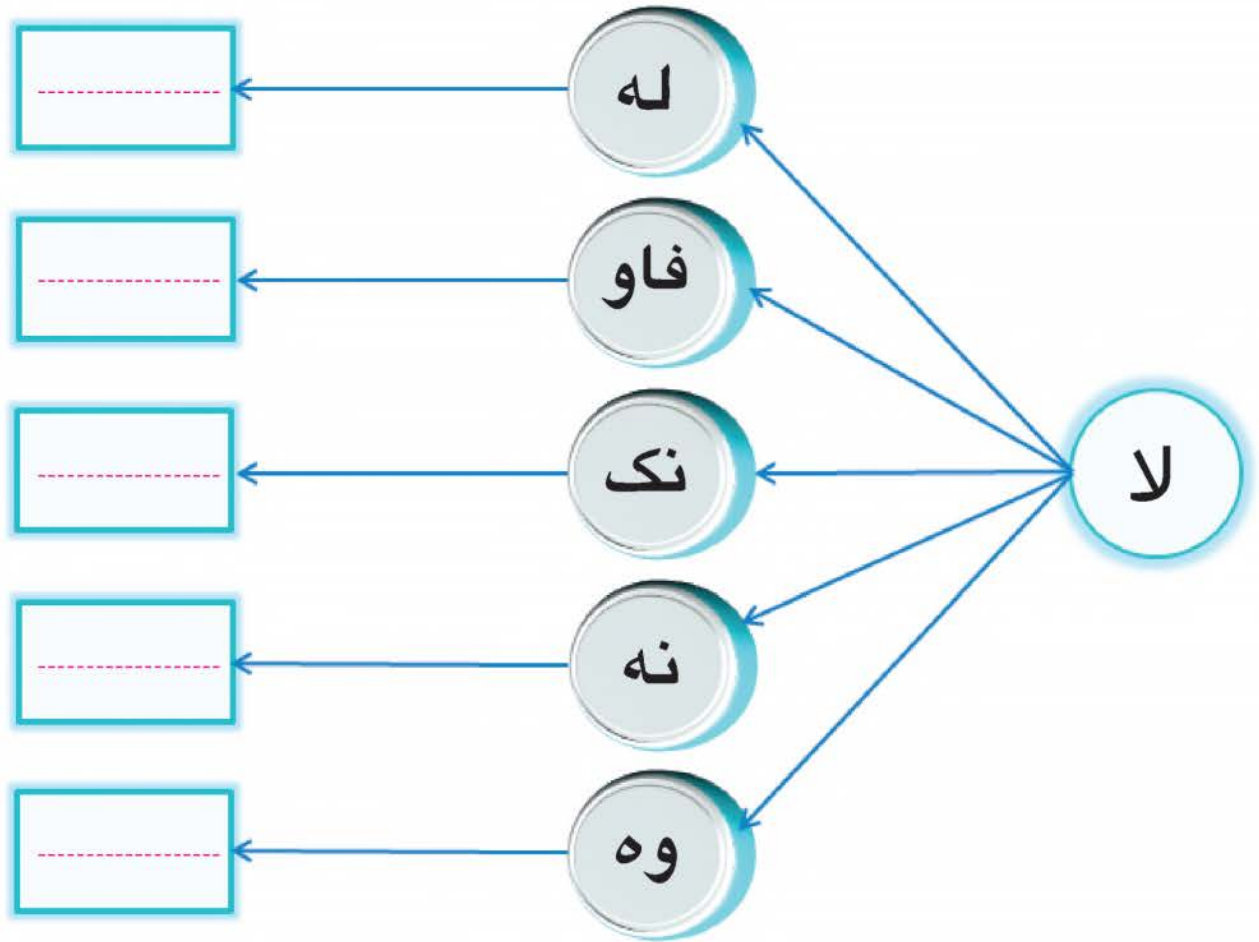
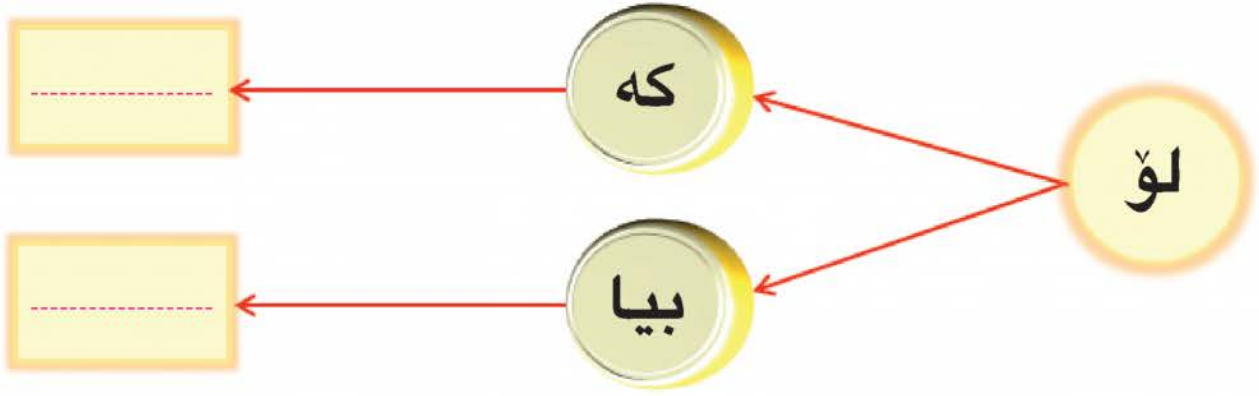
چالاکى (۳)

بخويىنه وه، وشه وهك يه كه كان نيشانه بكه.

لۆكه	لۆبىا	مهل	لۆكه	مه له
له رىن	كوله كه	لافاو	لانه	لۆر
كوله كه	په پوله	مهل	لۆبىا	لانك

چالاکى (۴)

وشه دروست بکه، بنوسه، بخوینه وه.

چالاکى (۵)

بخوینەو، بنوسەو.

۱- لۆكە وەك بەفر سپیە.

۲- لە بارانى زۆر لافاو پەيدا دەبیت.

۳- كولهكە و لۆبیا بەسودن.

وانه‌ی ۲۴

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی /ع-ا/ یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه‌وه (پرووته‌لکردن)

قانع قان ع (ع ع)

ناوی وینه‌کان بلّی.

ئهو وشه‌یهی (ع ع) ی تیدایه، به چه‌ماوه‌یه‌ک ده‌وربده.

باعه‌دری

ئامیدی

عه‌نکاوه

عه‌فرین

(ع ع) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یه‌ک.

نه‌عناع

شاعیر

شاعر

دیوان

ده‌ئیم.

ع ع ع ع

بیر خستنه‌وه

ف ل پ ک ن ر و وو ع ع

چالاکی (۲)

ناوی وینہکان بلی، بنوسه، بخوینہوه.

.....عه

.....

.....

چالاکی (۳)

پیتہ خویندراوهکان نیشانه بکه.

ج	ی	م	ه	ل	ر	د
ق	پ	پ	نا	ز	قا	ط
ا	ظ	خ	قا	و	قا	ل
ع	م	چ	ق	قا	ر	کا

چالاکى (۴)

ببینه، بلی.

بخوینهوه.

شيعر

زارا: پهري وهره، شيعرهكه ئەزبهه بکهين.

پهري: کامه شيعر؟

زارا: شيعرهكهى مامۆستا عهلى پيى گوتين.

پهري: شيعرى (نهورۆز)!

زارا: ئافهريين! دهى زووبه وهره.

پيکبخهوه، بنووسهوه.

(ئەزبهه، شيعرهكه، بکهين)

(مامۆستا، شيعرهكهى، عهلى، پيى گوتين)

زمانی کوردی

ب سیر و سورہ
جہواہر، دورہ
زمانی کوردی

ب خہمل، رہوشہ
شرین و خوہشہ
زمانی کوردی

ب نہخش، ئاوازہ
لہتیف و نازہ
زمانی کوردی

غہزل، ہہلبہستہ
شہمالکا دەستہ
زمانی کوردی

بہیتا فہقی یہ
دہنگی خانی یہ
زمانی کوردی

شووری بارزانہ
نوورا ئہرشانہ
زمانی کوردی

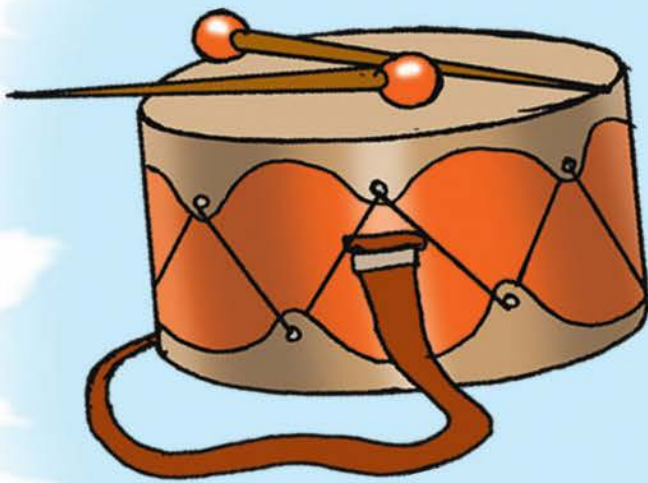
مہر تالامہ یہ
دہست پيشمہرگہ یہ
زمانی کوردی

شکوینی حەسەن / تەبلیسی ۱۹۶۷

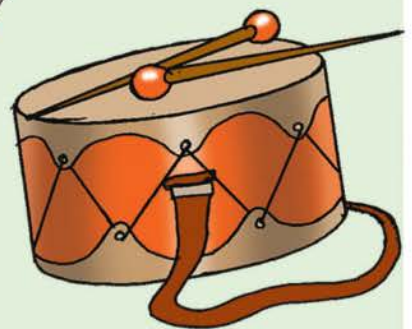
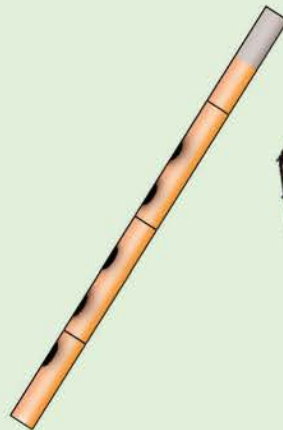
وانه‌ی ۲۵

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / ل / ل / یان تیدایه رهنگ بکه.

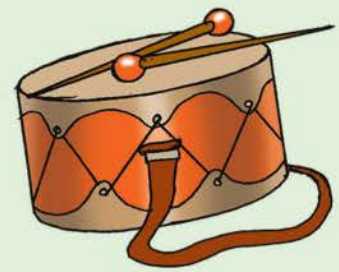

جیاکردنه وه (پووته لکردن)

دههۆل دههۆل (ل ل)

ناوی وینهکان بلێ.

ئهو وشهیهی (ل ل) ی تێدایه، به چهماویهک دهووبده.

گیتار

باله بان

شمشال

دههۆل

(ل ل) بخه ره ناو چهماویهک.

هه لاله

سههۆل

شاخ

هه لگورد

ده ئیم.

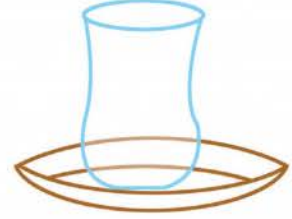
ل ل

بیر خستنه وه

و ی و م ش ف ر گ ع ل ل

چالاکى (۲)

ناوى ويٲنه كان بلى؁ بنوسه؁ بخويٲنه وه.

چالاکى (۳)

بخويٲنه وه؁ وشه وهك يه كه كان نيشانه بكه.

دوٲ	ئالا	مال	دل	شه مال
بال	گوٲ	ئالا	مندال	گوٲو
شه مال	بالنده	سال	گوٲ	بالنده

چالاكى (۴)

برگه كان ليكبه، بنوسه، بخوينه وه.

.....	← مال	شه
.....	← ژهل	ئا
.....	← تان	رسد دا
.....	← ده	لنڊ با

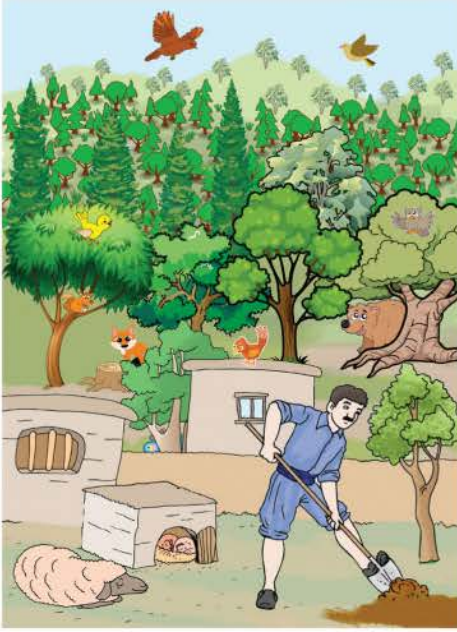
چالاكى (۵)

ئەم وشانە پۆلین بکە.

(رادیو، تری، لیمو، فرن، پانکه، ترۆزی، شووتی، ئوتوو)

میوه	ئامیر
.....
.....
.....
.....

چالاکى (٦)

ببینه، بلی.

بخوینه وه.

دارستان

دارستان پره له بالنده،
پره له گیاندار و ئاژهل.
دارستانه که له نزیک دئییه که ی مام شه ماله.

بنوسه وه.

دارستان پره له بالنده.

دارستانه که له نزیک دئییه که ی مام شه ماله.

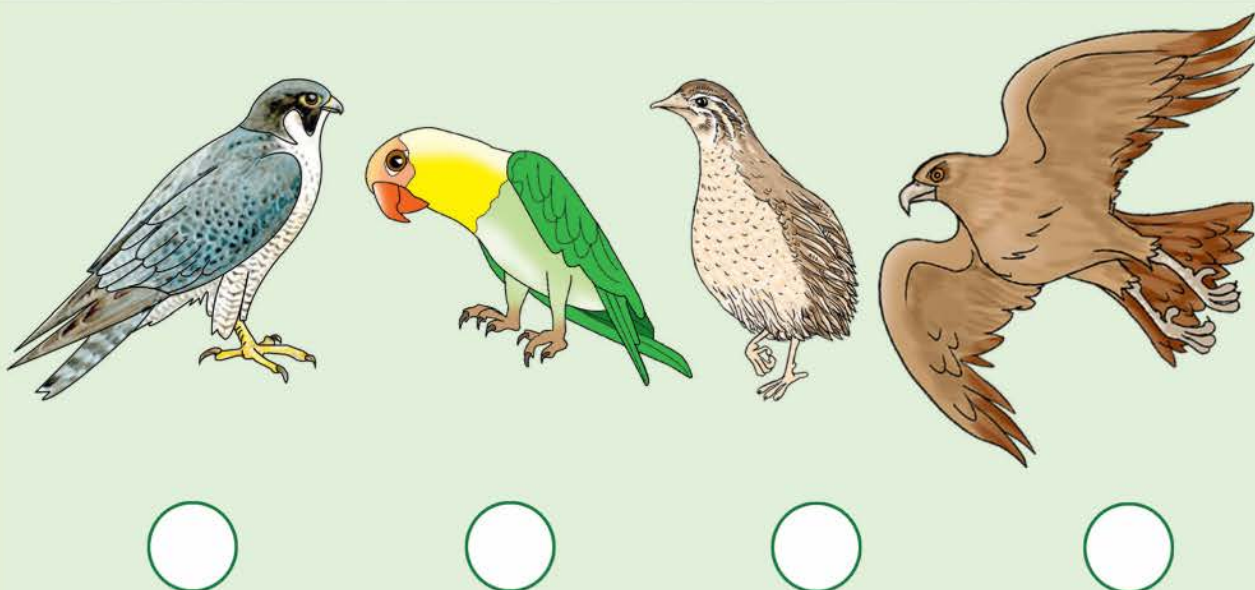
وانه‌ی ۲۶

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌ی دهنگی /ه/ یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جياگردنه وه (پرووته لکردن)

به هره به ه ره (ه)

ناوی وینه کان بلی.

ئه و وشه یه ی (ه) ی تیدایه، به چه ماوه یه ک ده ورده.

شه هین

تووتی

هه ویرده

هه لو

(ه) بخه ره ناو چه ماوه یه ک.

مهاباد

هه ورامان

هه له بجه

کویه

ده لیم.

ه

ه

ه

ه

بیر خستنه وه

ش ل م ش ک ف ع ل گ ه

پیتی (ه) دەنووسم:

چالاکى (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

به ره به ره به ره به ره

به ره به ره به ره به ره

ه

ها

هه

کاهوو

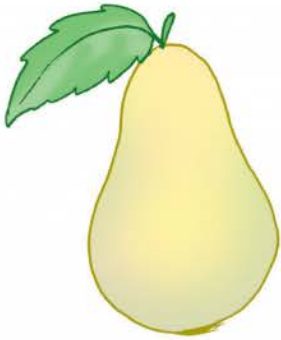
هونهر

بههره

مامۆستای هونهر بههره داره.

چالاکى (۲)

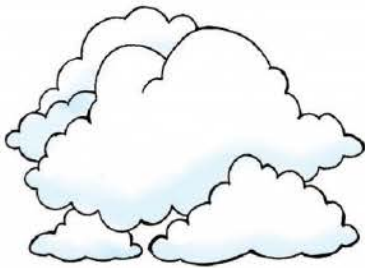
ناوى ويڤنه كان بلى، بنوسه، بخويڤنه وه.

.....

.....

.....

.....

چالاكى (۳)

برگه كان ليكبده، بنوسه، بخوينه وه.

.....	←	زش	وهر
.....	←	وين	ها
.....	←	له	با

چالاكى (۴)

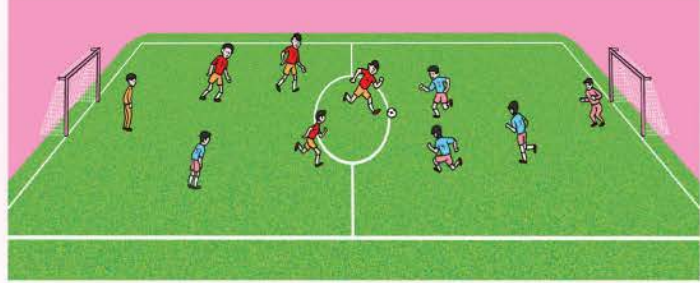
ئەم وشانە پۆلین بکە.

(هەرمى، هەورامان، هيران، بهى، هەكارى، هەنار، دھۆك)

ميوه	شوین
.....
.....
.....
.....

چالاكى (۵)

بىيىنە، بلى.

بخوينه وه.

يارى

مامۆستاي وهرزش هاته پۆل و رۆژباشى كرد و گوتى:

– مندالان، ئەم وانەيه وهرزشان ههيه.

منداان بهيهك دهنگ:

– ههيه... ههيه... ههيه...؟! وهرزش!

مامۆستا گوتى:

– دهى زوو ببه سى گروپ؛

گروپى تۆپ تۆپين، باله و پهت پهتين.

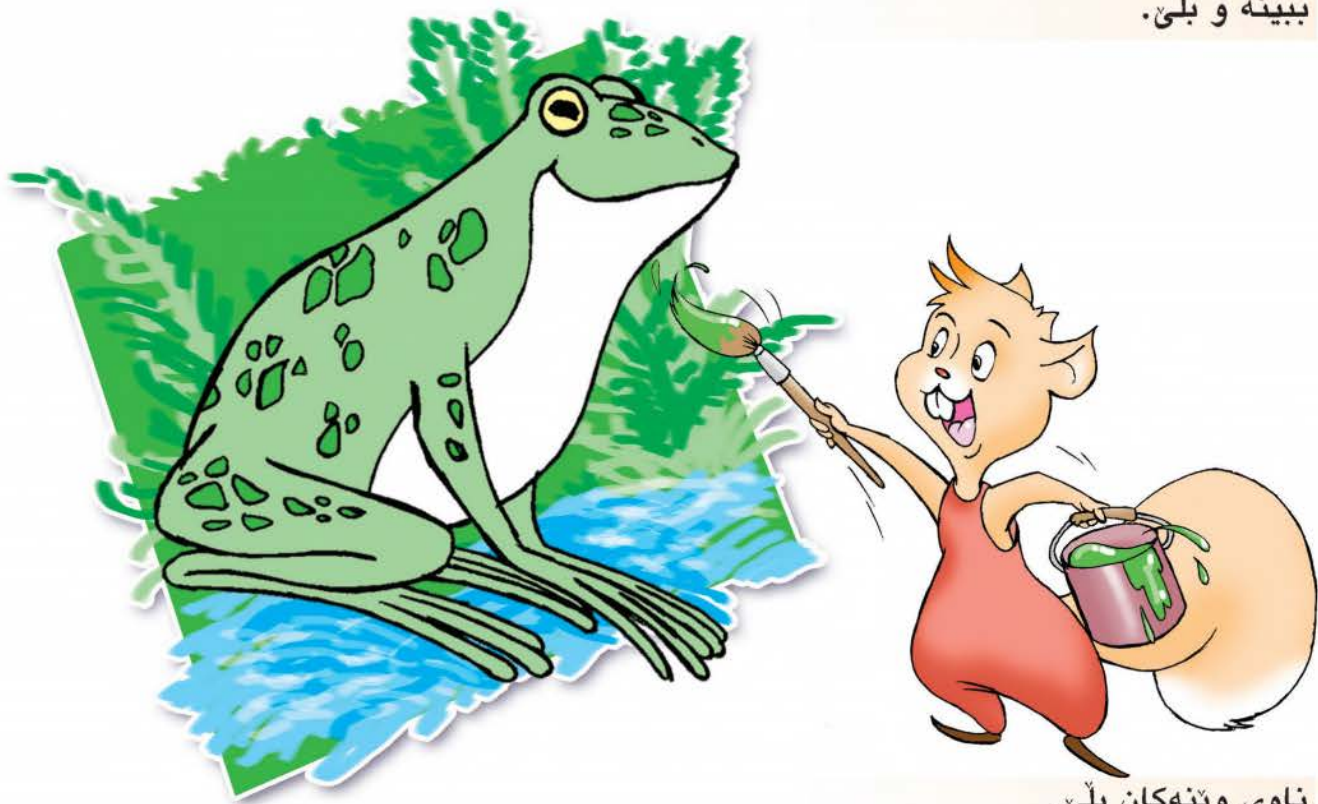
رېكبزه وه، بنوسه وه. بخوينه وه.

(پۆل، مامۆستاي، هاته، وهرزش)

(ههيه، وهرزشان، وانەى)

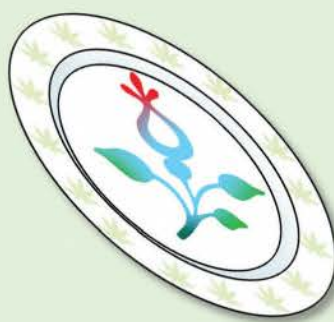
وانه‌ی ۲۷

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / ق ق / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه‌وه (پووته‌لکردن)

بوُق بوُ ق (ق ق)

ناوی وینه‌کان بلی.

ئهو وشه‌یهی (ق ق) ی تئدایه، به چه‌ماوه‌یهک ده‌وربده.

باسوق

سماق

قاپ

مه‌نجه‌ل

(ق ق) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یهک.

پاقله

سَلق

باوی

قه‌زوان

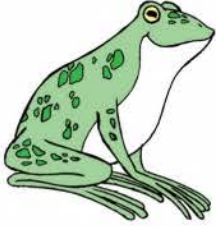
ده‌لیم.

ق ق ق ق

بیر خسته‌وه

ئ ی ف ف ل ل ح ح ع ع ن ن ت ت ق ق

پیتی (ق ق) دەنوسم: ق ق

چالاکى (۱)

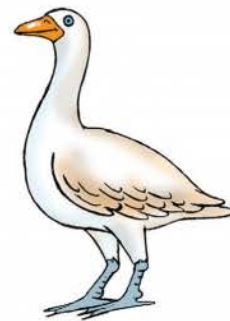
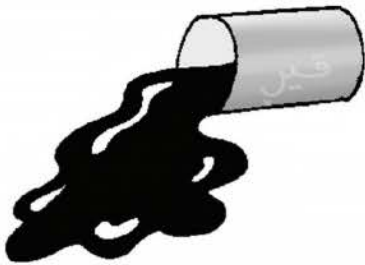
تۆخ بکەو، بخوینەو، بنوسەو.

بۇق بۇق بۇق بۇق
ق ق ق ق
ق ق ق ق
قا قا
قه
بۇق

قوتابى ژيرو چالاک خۇشەويستە.

چالاکي (۲)

ناوی وینه‌کان بلی، بنووسه، بخوینه‌وه.

چالاكى (۳)

ئەم وشانە بە پىتېك تەواو بىكە (ف، ف، ق، ق) بخوئنه وه.

۱-....اپ

۲-....رۆكە

۳-....دە

۴-....ور

۵-....هوزە

۶-....ما

چالاكى (۴)

وشەكان بە يەكتر بگه يئنه.

رەق

قەلەو

دېرىن

رەنگا ورەنگ

قەلای

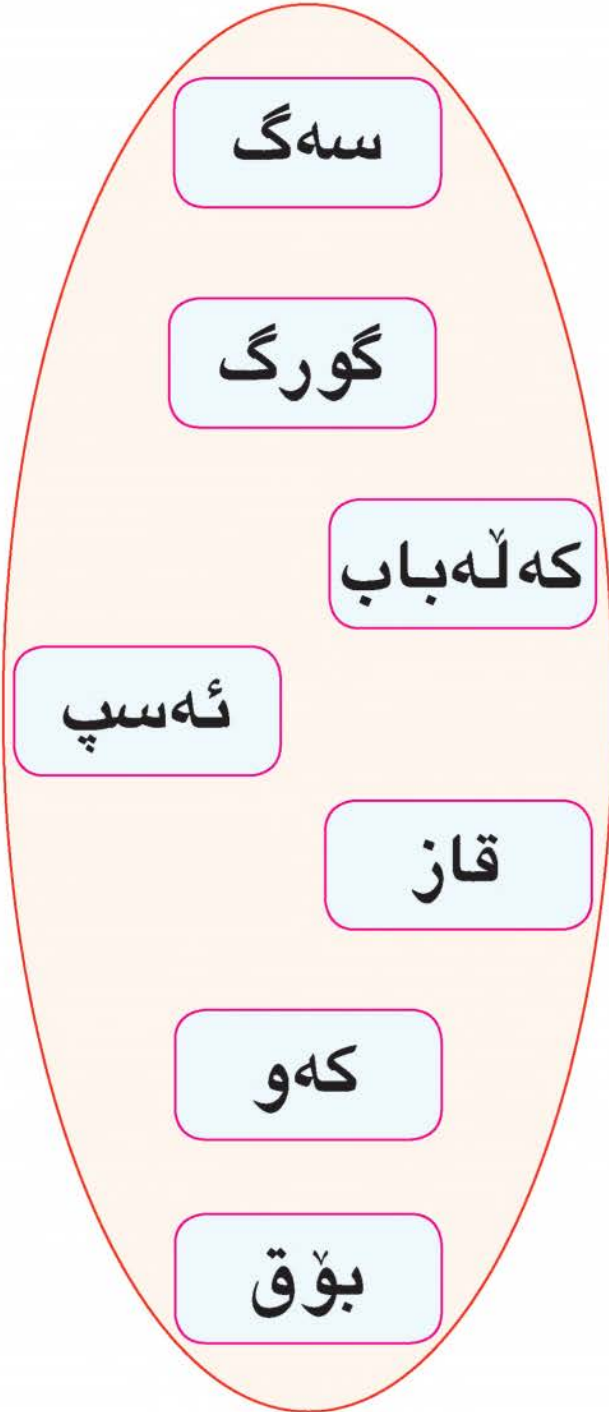
نانى

قوماشى

مانگای

چالاکى (۵)

دەنگى ئەم گياندارانە بلى، ناوى گياندارەكان بەرامبەر دەنگەكانيان دابنى و بخوينەوہ.

.....حیلەى

.....لورەى

.....قاسپەى

.....حەپەى

.....قىرەى

.....قىقەى

.....قوو قووى

چالاکى (٦)

ببینه، بلی.

بخوینه وه.

بۆق

بۆق گیانداریکى وشکاوهکیه، بهدریژایى وهرزى زستان لهشوینى شیدار دهنوویت، له بههاردا دیته دهره وه و له ناو ئاودا مه له دهکات، له وشکایى باز ده دات. به زمانه دریژه کهى میشله دهگریت و قوتى ده دات.

بنوسه وه.

بۆق گیانداریکى وشکاوهکیه.

بۆق به زمانه دریژه کهى میشله قوت ده دات.

نه ورۆزه مه ستم

نه ورۆزه مه ستم به نه غمه ی بولبول
مه ستم به عه تری وه نه وشه و سونبول
شادم به هاژه ی روبری به فرین
سوورم به شله ی شه پۆلی زیوین
نه ورۆز

نه ورۆز

جه ژنی نه ورۆزتان پیروژ

که ریم شاره زا

باخچەى گيانداران:

من مامزم،
به غارم.

شیرم،
پاشای دارستانم.

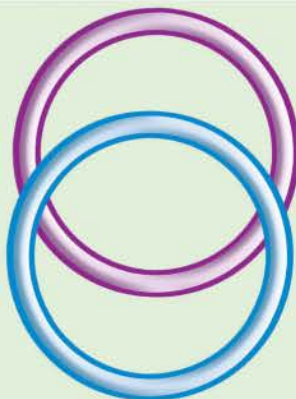
وانه‌ی ۲۸

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / خ‌خ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

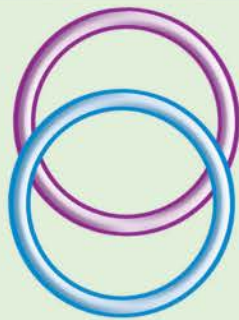

جیاکردنه‌وه (پووته‌لکردن)

شاخ شا خ (خ خ)

ناوی وینه‌کان بلّی.

ئهو وشه‌یهی (خ خ) ی تیدایه، به چه‌ماوه‌یه‌ک ده‌وربده.

خرخال

بازن

خه‌ناوکه

میخه‌ک

(خ خ) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یه‌ک.

دره‌خت

گیا

به‌رخ

مه‌شخه‌ل

ده‌لیم.

خ خ

بیر خسته‌وه

د ی ف ف ش م ک ک ع ه ا خ خ

پیتی (خ خ) دهنووسم: خ

چالاکي (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

شاخ شاخ شاخ شاخ

خ خ خ خ

خ

خ

خ

خ

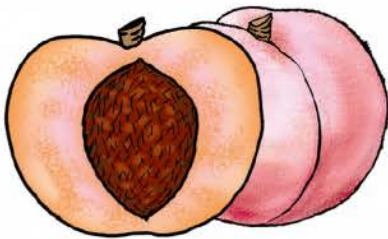
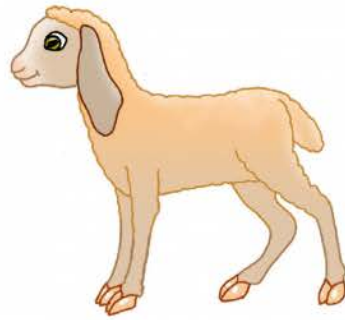
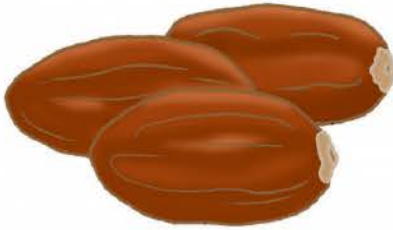
خ

شاخ

من ئاوی پوبار و کانی پیس ناکه م.

چالاکی (۲)

ناوی ویڻه‌کان بلی، بنووسه، بخوینه‌وه.

چالاکى (۳)

هه لوه شانده نه وه

خه نده ← ● ● ● ● ●

قوتابخانه ← ● ● ● ● ● ● ● ● ●

خانه قين ← ● ● ● ● ● ● ●

بيکھينانه وه

د ه خ و م ← []

خ و ر م ا ← []

د ه خ و م ه و ه ← []

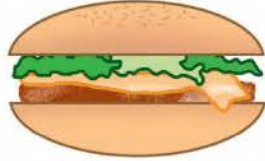
چالاکى (۴)

نیشانەى (✓) راست دابنى.

دەخۆم

دەخۆمەوه

دەخۆم

دەخۆمەوه

دەخۆم

دەخۆمەوه

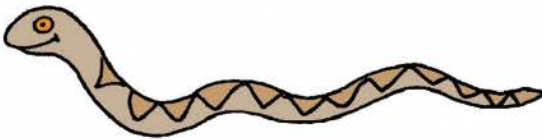

دەخۆم

دەخۆمەوه

چالاکى (۵)

ئەمانە چى دەكەن؟ (دەخشییت ، دەشوات ، دەخوینیتهوه)

..... مارەكە

..... كتیب

..... خوی

چالاکی (٦)

بخویننه وه.

خه نده

خه نده قوتابییه، خه لکی خانه قینه. خانه قین شاریکی کوردستانه و نهوت و خورمای زوره. خه نده له قوتابخانه ی دیلان ده خوینیت و زور ههز له خویندنه وهی کوردی دهکات، مامۆستاکه ی ناوی خاتوو ئاواته.

گفتوگو:

- ١- خه نده خه لکی کوئییه؟
- ٢- ناوی قوتابخانه که ی چییه؟
- ٣- خه نده ههز له بابه تی چی دهکات؟
- ٤- خانه قین چی لییه؟
- ٥- خاتوو ئاوات کییه؟

چالاکي (۷)

رېک بخه وه، بنووسه وه، بخوینه وه.

شاريکي، خانه قين، کوردستانه

خانه قين

خويندنه وهی، خهنده، هز، له، دهکات، کوردی

خهنده

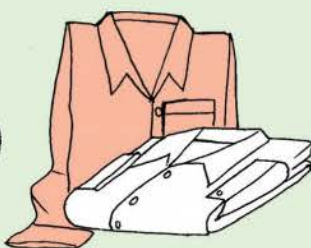
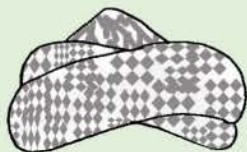
وانه‌ی ۲۹

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌ی دهنگی / ج-ج / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه وه (پووته لکردن)

ساج سا ج (ج ج)

ناوی وینه کان بلی.

ئه و وشه یه ی (ج ج) ی تیدایه ، به چه ماوه یه ک ده وریده.

جاجم

جهمه دانی

کراس

جانتا

(ج ج) بخه ره ناو چه ماوه یه ک.

برنج

جو

په نجه

دهست

ده لیم.

ج ج

بیر خستنه وه

ئ گ س ف ف پ ژ ز خ ت ج ج

پیتی (ج ج) دەنوو سم: ج ج

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

ساج ساج ساج ساج

من زبیل و خاشاک فری نادهمه سهر زهوی.

چالاکى (۲)

ببینه و بلّی، رسته یهک بو ئەم وینەیه دروست بکه، بنوسه، بخوینەوه.

چالاکى (۳)

پێچهوانه کان به یه کتر بگه یینه.

نزم

تهسک

کۆن

که م

کورت

نوئ

بهرز

دریژ

به رین

زۆر

چالاكى (۴)

ئەم پىتانه لىكبدە، وشەكان بنووسە، بىرگە بگە.

ج	ا	ن	ت	ا		
پ	ە	ن	ج	ە		
ج	و	و	ج	ە	ل	ە

چالاكى (۵)

وشەى جىاواز لەناو خانەكاندا نىشانە بگە.

بىرئىچ	جۆ	كونجى	گەنم	بىزمار
لەق لەق	فيل	قاز	هەلۆ	مىرىشك
يەك	پىنچ	خانوو	يازە	بىست
قەلەم	جانتا	قەلەم تاش	پۆلىس	راستە

چالاکی (٦)

ببینه، بلّی.

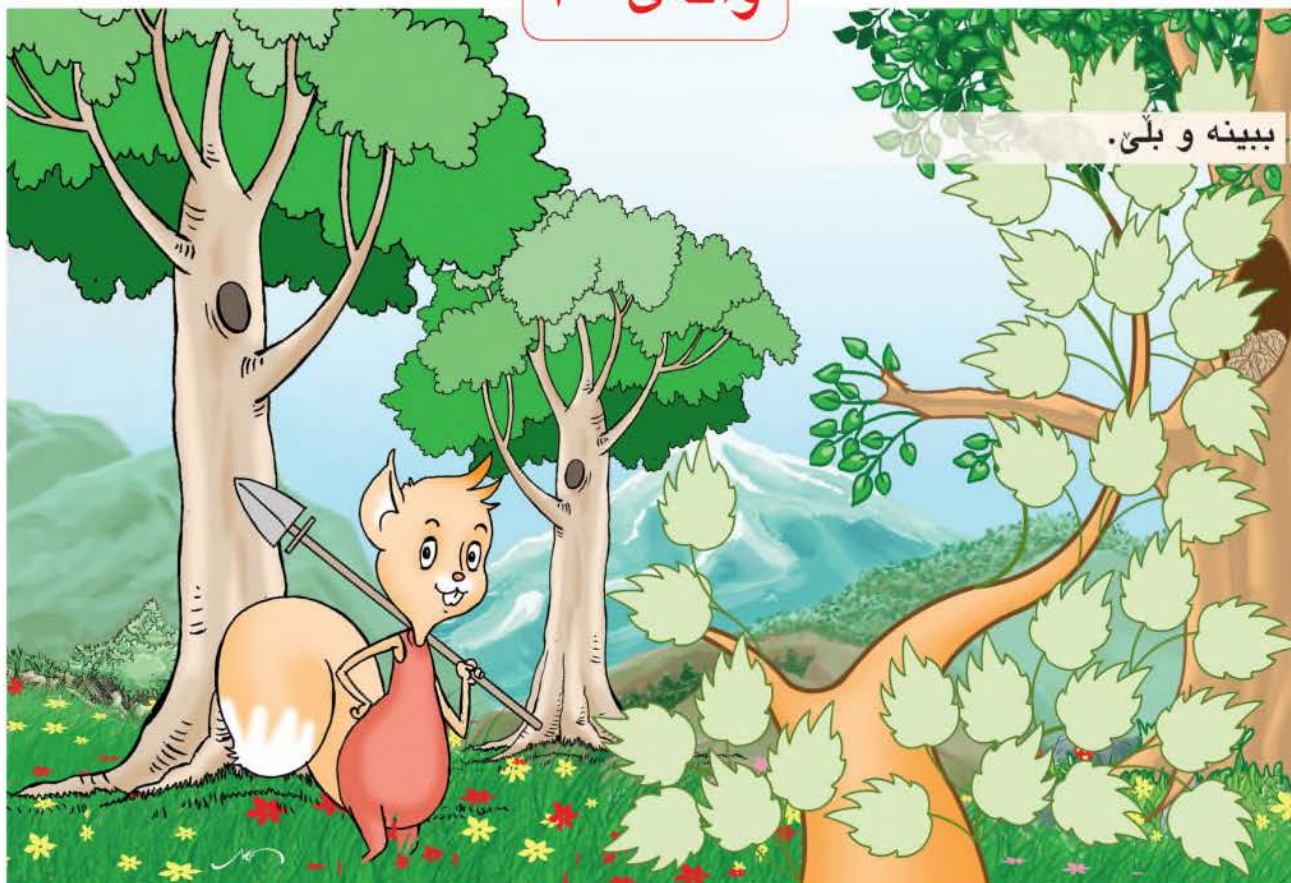
جووجه له کان

وشه کان له شوینی گونجاو دابنی (**جیک جیک جیک** ، **جو** ،
جووجه له کان) و بخوینه وه:

تووک نهرم و زهردن ، بهدوای
دایکه مریشک دهرۆن و دهکن ،
به دهنوکیان دهخۆن.

بنووسه وه.

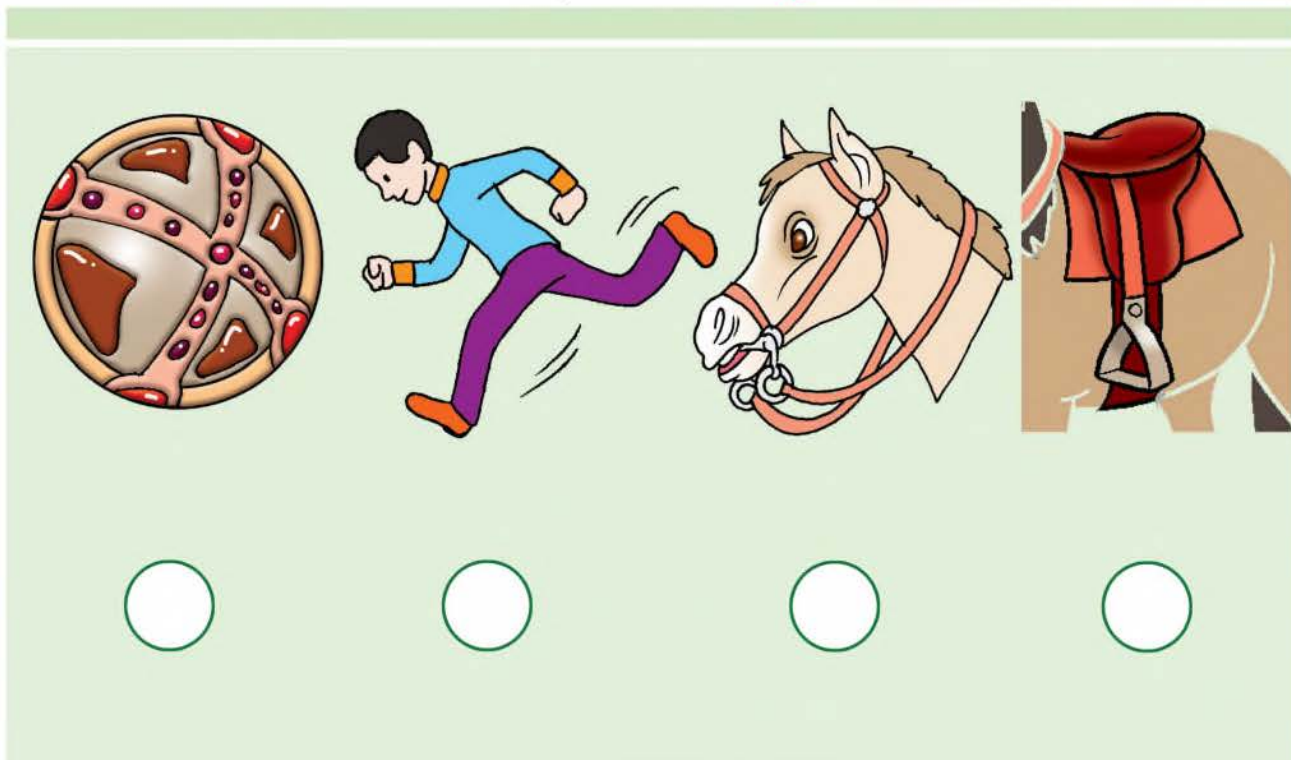
وانه‌ی ۳۰

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینانه‌ی دهنگی / غ-غ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه‌وه (پووته‌لکردن)

باغ با غ (غ غ)

ناوی وینه‌کان بلّی.

ئهو وشه‌یهی (غ غ) ی تیدایه، به چه‌ماوه‌یهک ده‌وربده.

قه‌لغان

غاردان

لغاو

زین

(غ غ) بخه‌ره ناو چه‌ماوه‌یهک.

شار

مه‌راغه

نه‌غه‌ده

قه‌ره‌چو‌غ

ده‌لیم.

غ غ

غ غ

بیر خستنه‌وه

د ر ا ه ز و پ و و ج ج ی ی غ غ

پیتی (غ غ) دەنوو سم: غ غ

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنووسهوه.

باغ باغ باغ باغ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ
غ غ غ غ

ولآتەكەم بەهەشتی سەر زەمینە.

چالاکى (۲)

ببینه و بلی، لهه وینهیه رستهیهک دروست بکه، بنوسه، بخوینهوه.

چالاکى (۳)

دهنگى ئەم گياندارانه بلی و ناویان بنوسه.

ک

قا

م

س

چالاكى (۴)

بخوینه وه، نیشانه ی (✓) یان (x) دابن.

قهیماغ

پهري بهيانان شیر و نان و قهیماغ دهخوات،
قهیماغ له شیرى گامیش دروست دهکریت،
به ره مه کانی شیر بو گه شهی لهش پیویستن.

- پهري نیوهرو شیر و نان و قهیماغ دهخوات.

- قهیماغ له برنج دروست دهکریت.

- به ره مه کانی شیر بو گه شهی لهش پیویستن.

چالاکى (۵)

بخوینه وه، بنووسه وه.

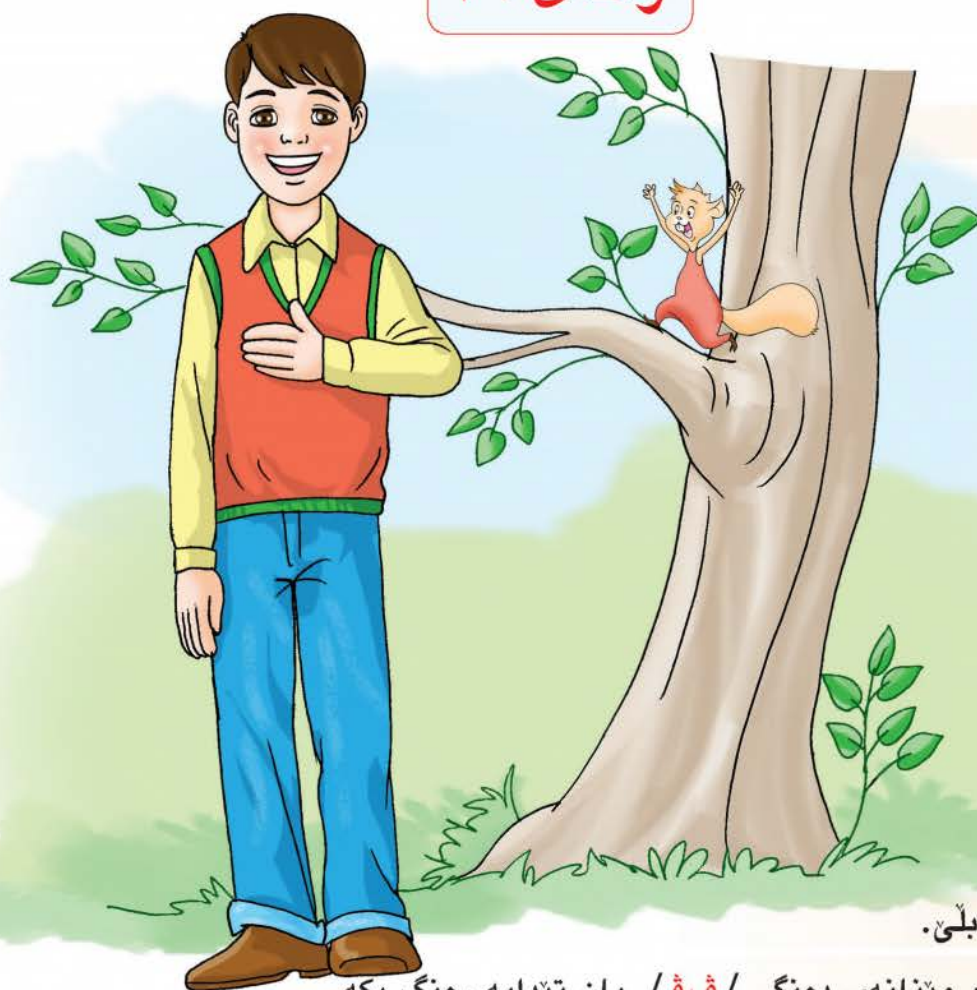
غوړیلا له دارستان ده ژیت.

سواره کان غار غارین ده کهن.

وانه‌ی ۳۱

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر ئه‌و وینه‌نه‌ی دهنگی / **ف/ف** / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

○ ○ ○ ○

جیاکردنه وه (رووته لکردن)

مرۆق مرۆق (ق ق)

ناوی وینهکان بۆ.

ئهو وشهیهی (ق ق) ی تێدایه، به چهماوهیهک دهوربده.

ئێواره

شهف

ههتاف

گقهگف

(ق ق) بخهره ناو چهماوهیهک.

لاقه

شقان

ئاقیستا

فینک

ده ئیم.

ق ق

بیر خستنه وه

ژ س س ن ن ی ی ب ب ش ش گ گ م م
ت ت ک ک ق ق

پیتی (ف ق) دەنوسم: ف ق

چالاکى (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

مرۆف مرۆف مرۆف مرۆف

قا قا قا قا

قا قا قا قا

قه قه قه قه

مرۆف

مرۆفی راستگو خوشهویسته.

چالاکى (۲)

ببینه و بلی، لهم وینهیه رسته یهک دروست بکه، بنوسه، بخوینه وه.

چالاکى (۳)

پیته یهک دهنگه کان بنوسه.

ی	پ	ف	ف	ل	ل
قا	_____	_____	ا	قا	_____
ش	_____	_____	ک	خ	_____
م	_____	_____	ا	ج	_____
ت	_____	_____	ا	غ	_____

چالاكى (۴)

بۆشايىپەكان بەم وشانە پىرېكەۋە، بخوئىنەۋە.

(ئاف ، سۇلاف ، ئەقە ، هئقى)

۱- ھاوئىنە ھەۋارىكى خۇشە.

۲- براىى منە.

۳- ھاقئىنى ۱ سار قەدخوئىن.

۴- مندالىكى ژىرە.

چالاكى (۵)

ناوى ژمارەكان بنووسە.

.....	۱۵
.....	۵
.....	۷
.....	۸
.....	۲
.....	۲۰

چالاکي (٦)

ببينه، بلي.

بخوینه وه.

هه تاق

به یانی زوو، هه تاق له خه و رابوو، له په نجه ره ی ژووره که ی سهیری ناو باغه که ی کرد، بینی لق و پۆپی داره کان ده شه کی نه وه، که گوپی له گفه گفی بایه به هیزه که بوو، رایکرده لای سۆلاقی خوشکی و ئامۆژگاری کرد، پۆشاک ی گهرم له بهر بکات؛ تاکو وهک ئه و جار ه ی هه قال ی برایان له سه رمانا نه خوش نه که ویت، سۆلاقیش زور سوپاسی کرد.

پاش گفتوگو کردن، بنووسه وه.

هه تاق له خه و رابوو.

هه قال برای هه تاقه.

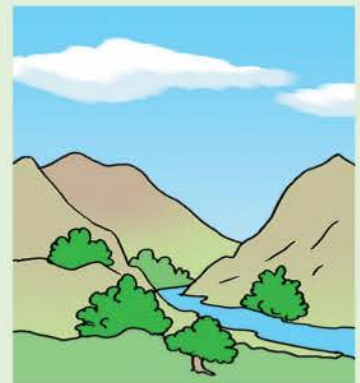
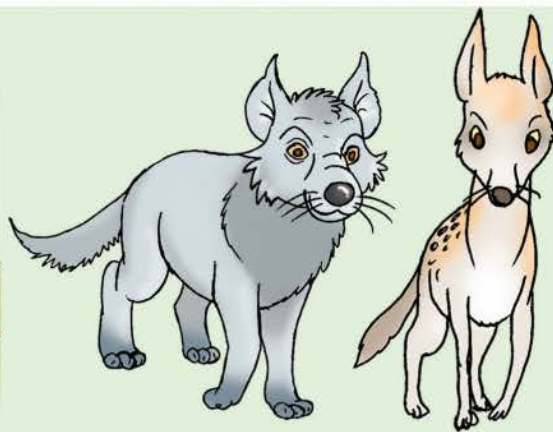
وانه‌ی ۳۲

ببینه و بلی.

ناوی وینه‌کان بلی.

بازنه‌ی ژیر نهو وینه‌نه‌ی دهنگی / چ‌چ / یان تیدایه ره‌نگ بکه.

جیاکردنه وه (رووته لکردن)

ورچ ور چ (چ چ)

ناوی وینه کان بلی.

ئه و وشهیهی (چ چ) ی تیدایه، به چهماوهیهک دهوربده.

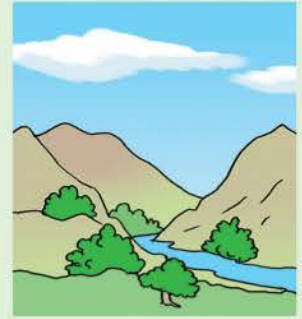
چیا

گورگ

چهقهل

چهه

(چ چ) بخه ره ناو چهماوهیهک.

خول

گهچ

چون؟

چهند؟

ده لیم.

چ چ

چ چ

بیر خستنه وه

ح - پ - گ - ف - ل - ع - ل - ه
ق - خ - چ

پیتی (چ چ) دەنوسم: چ چ

چالاکی (۱)

تۆخ بکهوه، بخوینهوه، بنوسهوه.

ورچ ورچ ورچ ورچ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

چ چ چ چ

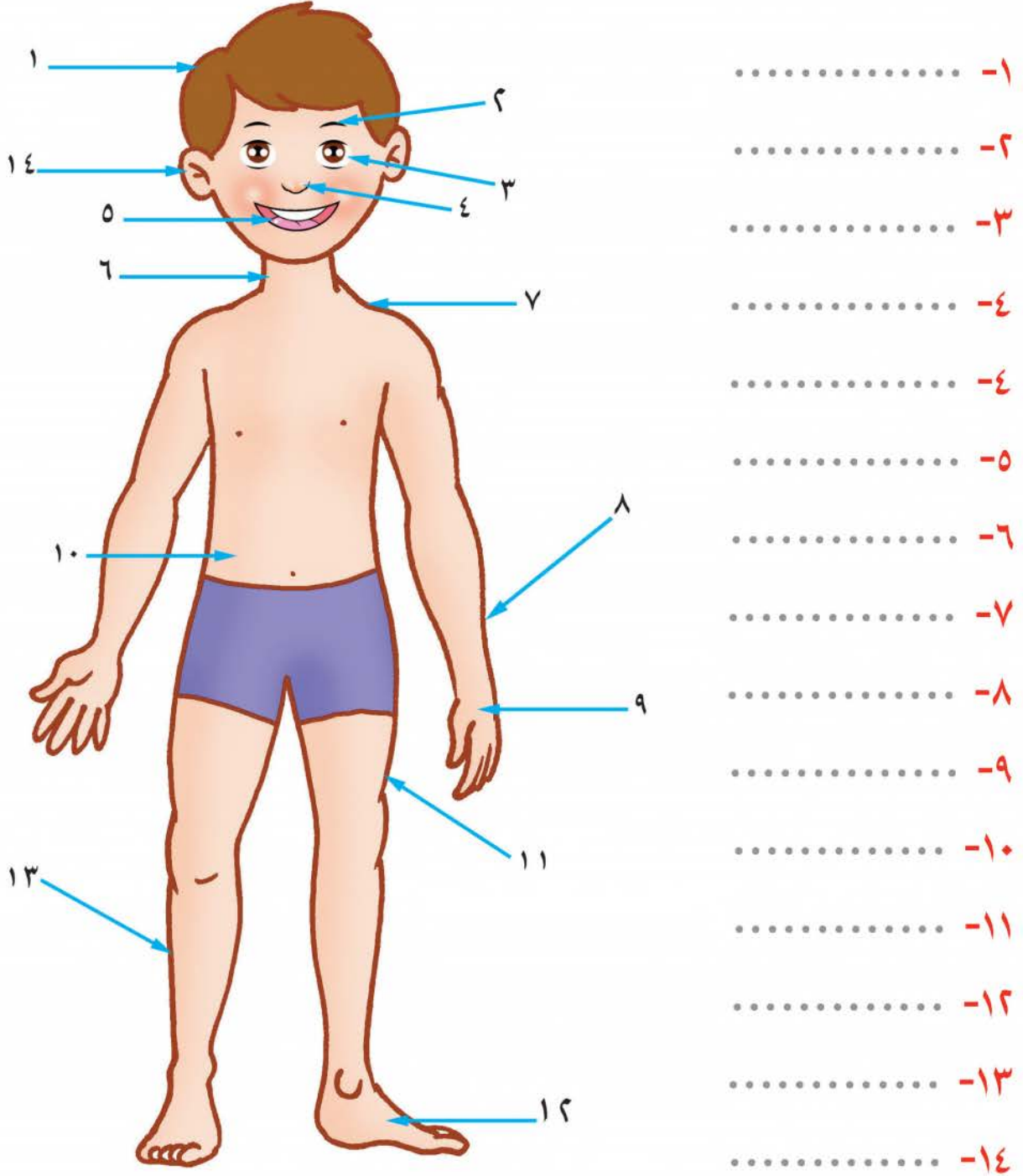
چ چ چ چ

ئیمه نهوهی دواروژین.

چالاكى (۲)

ناوى ئەندامانى لەش لەشويىنى راست داينى.

{ مل ، گوئى ، چاۋ ، برۆ ، سىك ، باسك ، دەست ، قاچ ، پى }
 { لوت ، دەم ، ران ، قژ ، شان }.

چالاکی (۳)

شیوہ کان بناسہ.

گوشہ

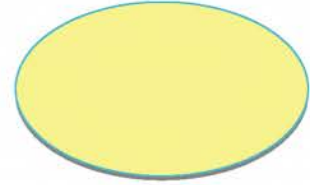
تہستیرہ

سیگو شہ

راستہ ہیٹل

ہیلکہ یی

خال

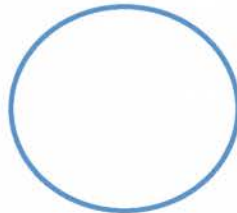
لاکیشہ

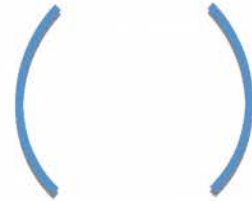
چوار گوشہ

چہ ماوہ

بازنہ

کہ وانہ

چالاکى (۶)

بخویننه وه.

يارى چاوشارکى

چيمهن و چيا و چرو له ژير دار چنارى دييه که يان يارى چاوشارکيان ده کرد، چيا ويستی له پشت دارىک خوى بشاريتته وه، سه يرى کرد هيلانهى چوله که يهک له سهر داره که يه، خهريک بوو بجيتته سهر داره که بيچووه چوله که بگريت، به لام چيمهن و چرو پيان گوت: «چيا گرتن و نازاردانى بالنده کارىکى په سند نييه»، بويه چيا له رفته ره که ي په شيمان بووه وه و وازى هينا، دواتر ههر سيکيان ده ستيان به يارى چاوشارکى کرده وه و پوژه که يان به خوشى به سه ربرد.

گفتوگو:

- ۱- يارى چاوشارکيت کردوه؟
- ۲- دارى چنار چونه؟
- ۳- بالنده بيچووى خوى له کوى داده نييت؟
- ۴- بوچى نازاردانى بالنده کارىکى خراپه؟

چالاکى (۵)

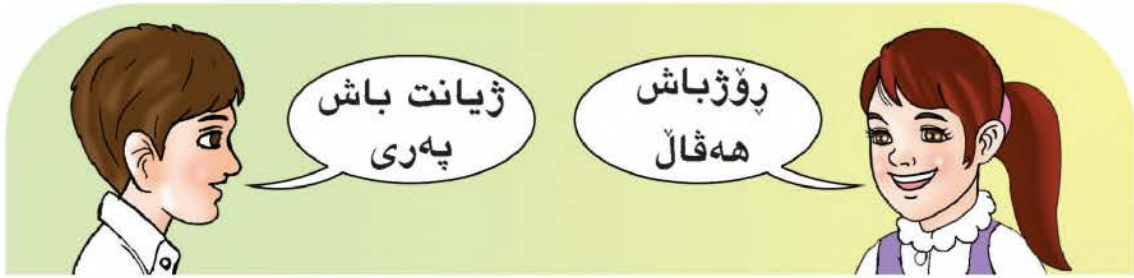
بنووسهوه.

چيمهن و چيا و چرو يارى چاوشارکييان دهکرد.

گرتن و ئازاردانى بالنده کاريکى پهسند نيه.

چيا له رەفتارهکەى پەشيمان بووهوه.

باخچه که مان

خهون

شه و بهر له خهوتن، دارا ددانه‌کانی شوشتن،
 به ئارامی له نیو جیگا خهوت و کهوته خهونیکی
 خوښ: له خهونیدا به‌هار بوو، سه‌وزه گیا
 دهرکه‌وتبوو، خوئی و پهری گولیان چاندبوو:
 گول پرواوه، خونچه پشکه‌وتوو،
 ههر گوله و شیوهی پیتیکی گرتوو!
 کاتی به‌ریز پیته‌کانیان لیکدایه‌وه،
 دیتیان (بژی کوردستان) نووسراوه،
 به‌یانی دارا ئەم خهونه خوښه‌ی
 بو دایه و بابە گێرایه‌وه.

گفتوگو:

- ۱- دارا پيش خهوتن چي کرد؟
- ۲- له خهونه کهي لهسهر گولهکان چي نووسرا بوو؟
- ۳- بهياني دارا ئهم خهونهي بو کي گيرايه وه؟

چالاکي (۱)

هەر قوتابيهه و خهونيکي خوښي خوڻي بگيرته وه.

چالاکي (۲)

بنوسه وه.

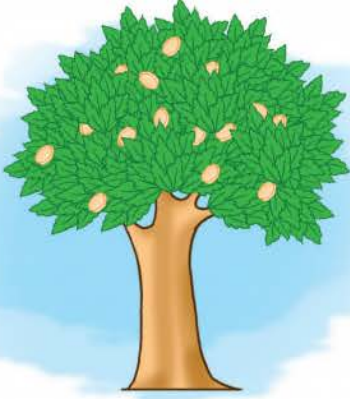
دارا ددانهکانی شويشتن.

دارا و پهري گوليان چاندووه.

وانهى ۳۴

وهرزهكان

سال چوار وهرزى جوانن: بهار، هاوین، پایز، زستان.

مانگهكانى هاوین:

پووشپهړ، خهريمانان، گهلاويژ

مانگهكانى بهار:

نهوړوژ، گولان، جوژهردان

مانگهكانى زستان:

بهفرانبار، ريښهاندان، رهشهمه

مانگهكانى پایز:

رهزبهړ، گهلاړيژان، سهريماوهز

چالاکى (۱)

بخویننه وه.

سال....

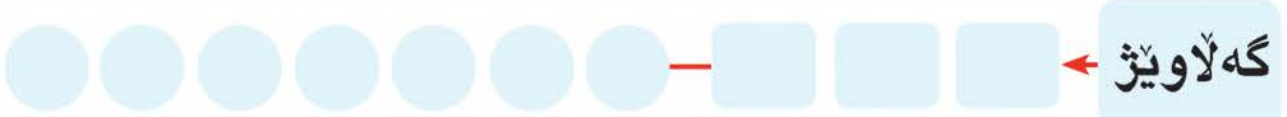
سال چوار وهرزى....

سال چوار وهرزى جوانن....

سال چوار وهرزى جوانن: بهار، هاوین، پایز، زستان

چالاکى (۲)

هه لوه شیننه وه.

چالاکى (۳)

۱- ناوى مانگه كانى بهار بلى، بنووسه.

۲- ناوى مانگه كانى هاوین بلى، بنووسه.

۳- ناوى مانگه كانى پایز بلى، بنووسه.

۴- ناوى مانگه كانى زستان بلى، بنووسه.

چالاکى (۴)

ئەم بۆشاییانە پر بکەو، بخوینەو.

۱- ترى له وهرزى پیده گات.

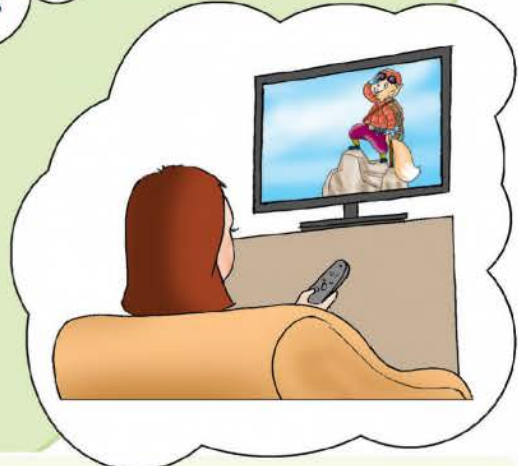
۲- هه نار له وهرزى پیده گات.

۳- گول و گولزار له وهرزى زور دەبن.

۴- به فر له وهرزى دهکه ویت.

وانه‌ی ۳۵

پشوی هاوین

هاورپیکانم ده‌زانن چۆن پشوی هاوین

به‌سه‌رده‌به‌م؟

دوای دلخۆش بوونم به‌ده‌رچوون،

ب‌پیارم داوه، سود له‌پشوه‌که‌وه‌ر‌بگرم، کاته‌کانم

دابەش بکه‌م:

له‌گه‌ل هاورپیکانم یاری ده‌که‌م، گوڤاری منداڵان

ده‌خوینمه‌وه، سه‌یری به‌رنامه‌ی منداڵان ده‌که‌م.

به‌شداری خولی هاوینه‌ ده‌که‌م.

به‌م شیوه‌یه‌ پشوی هاوین به‌سه‌رده‌به‌م.

چالاكى (۱)

گفتوگو.

- ۱- ھز له چ بهرنامه يه كى مندا لان ده كه يت؟
- ۲- يارى له گه ل هاورپكانت ده كه يت؟
- ۳- ھز له چ يار ييه ك ده كه يت؟
- ۴- كو مپيوتهر سوي چيه؟
- ۵- كى چيروكى مندا لانت بو ده خوينا ته وه؟

چالاكى (۲)

بخوينا وه.

من....

من سه يري....

من سه يري بهرنامه ي....

من سه يري بهرنامه ي مندا لان....

من سه يري بهرنامه ي مندا لان ده كه م.

چالاکى (۳)

هه لوه شيننه وه.

چالاکى (۴)

بنووسه وه.

۱- من له گه ل هاوریکانم یاری ده کهم.

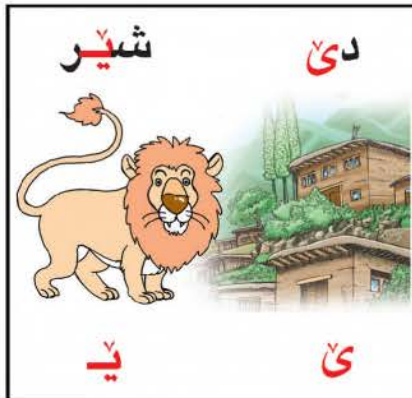
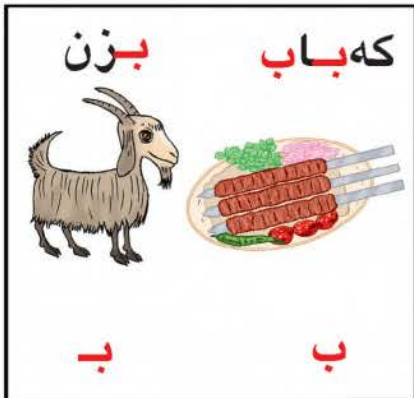
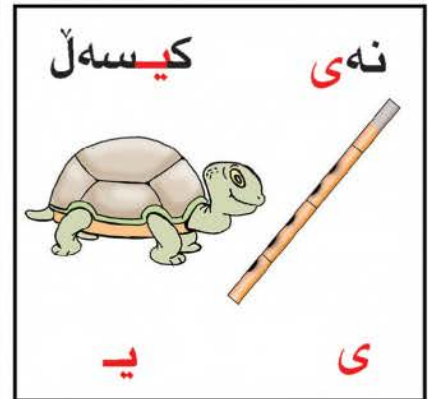
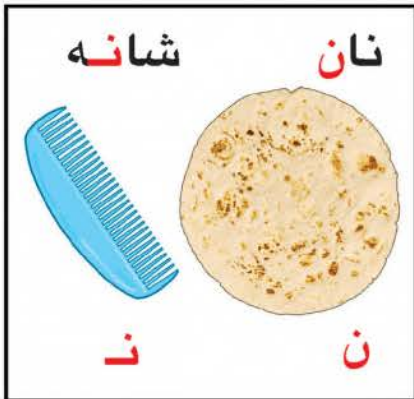
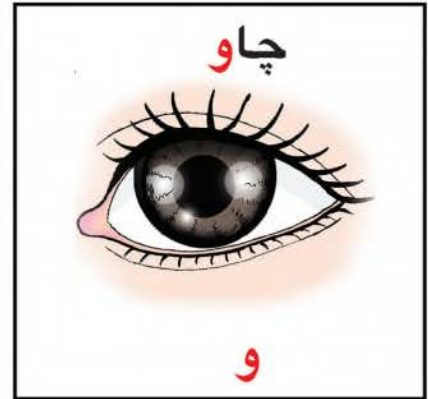
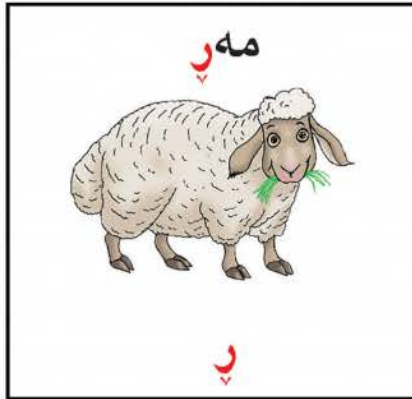
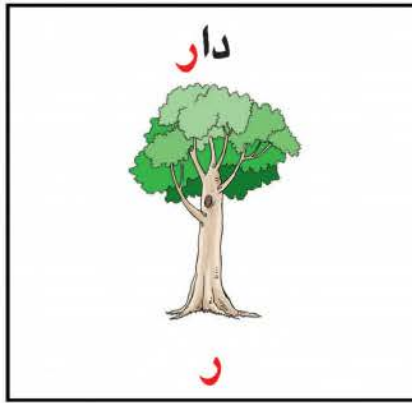
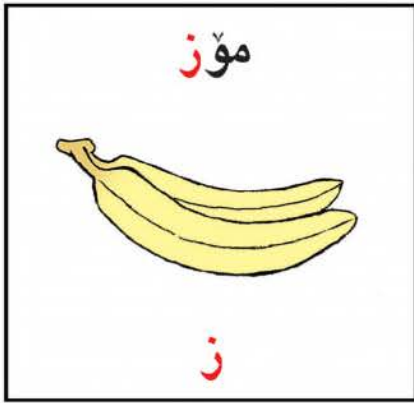
۲- من به شداری خولی هاوینه ده کهم.

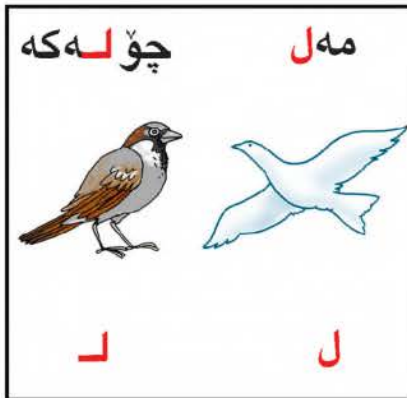
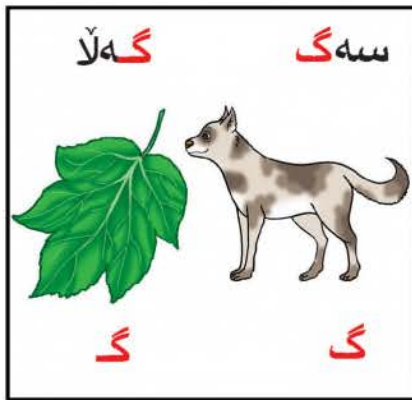
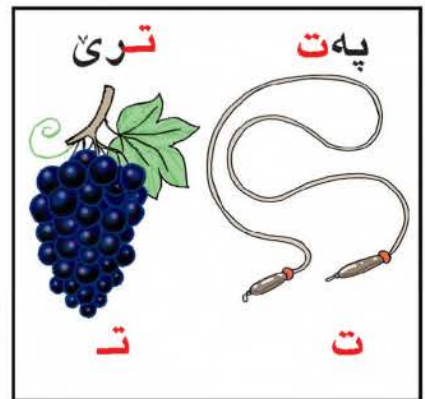
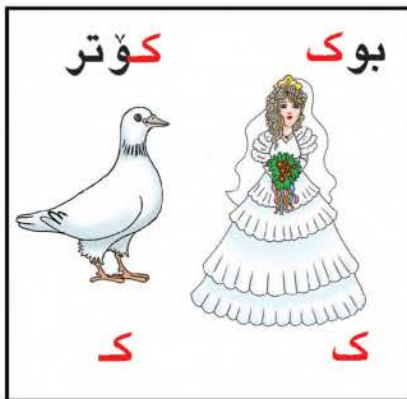
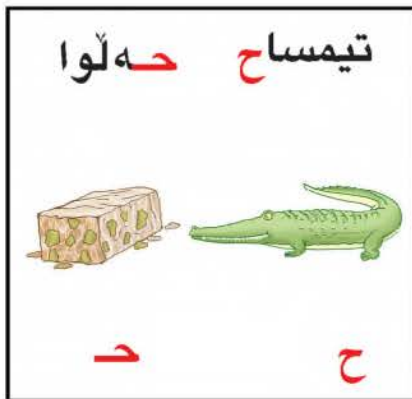
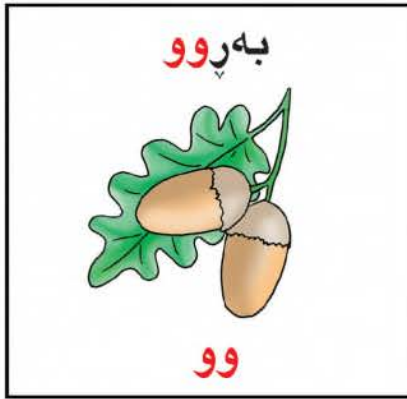
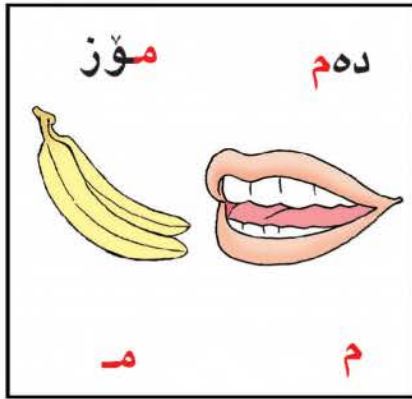
چالاکى (۵)

ئەم بۆشايىانە پر بکەو، بخوینەو.

- ۱- من پاكو خاوينى شارەكەم
 - ۲- من ريز له ياسا
 - ۳- من مندالم مافم
 - ۴- من لەسەر دیواری پۆلى خۆم
 - ۵- من یارمەتى مروۆقى پیر
 - ۶- من پەرتوکه كانی خۆم
 - ۷- من درۆ
 - ۸- من شەو
- لەخەو هەل دەستم.
- ۹- من زبیل و خاشاک
 - ۱۰- من مروۆقى راستگۆم

ئەلفوبىي كوردى

دەھۆل بەلبان

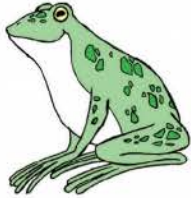
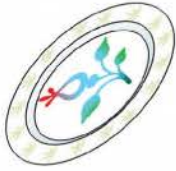

ل

ل

قاپ

بۆق

ق

ق

بەھرە

ھ

غاز

باغ

غ

غ

جاجم

ساج

ج

ج

خورما

شاخ

خ

خ

چاو

ورچ

چ

چ

گوڤار

مرؤف

ڤ

ڤ

فەرھەنگۆک

- بەفر:** (ن): بەرف (ژ)، وەفر (گ)، وەرۆه (گ)، بەور (ن)، وەرف (خ)، وەفر (خ)
- گرد:** (ن): تەپۆلکە (ن)، گر (ژ)، تەپ (گ، خ، ن)
- چەتر:** (ن): سەیوان (ن)، سیوان (ژ)
- شەقام:** (ن): جادە (ن، ژ)
- بۆق:** (ن): بەق (ژ)، قورباقە (ن)، قورپاویلکە (ن)، قرواق (ن)، قرواقی (گ)، قورپاق (ن)
- کلاو:** (ن): کولاف (ژ)، تەقلە (ن)، تەقیلە (ن)، تەقیلی (گ)، کوم (ژ)، کلاو (خ)
- پیاو:** (ن): زەلام (ن)، پیا (گ)، پیاگ (ن)
- رێواس:** (ن): رێواز (ن)، رێفاس (ژ)، رێواوی (گ)
- ورچ:** (ن): هەرچ (ژ)، خرس (ن)، هەشە (گ)
- کچ:** (ن): دۆت (ژ، خ)، کەنیشک (ن)، کیژ (ن)، کەچ (ژ)، کەنی (ن)، دویت (خ)، قیز (ژ)، دویت (خ)
- کرپۆه:** (ن): باوبەفر (ن)، بارۆفە (ژ)، بادەو (ن)، کرپۆه (گ)
- زریان:** (ن): بای بەهیز، هورەبا (ژ)
- نە:** (ن): ئامیریکە لەشیووی شمشالاً ئاوازی پێدەژەنری دەنگی زۆر دلگیر و غەمگینە.
- زەماوێند:** (ن): گوڤەند (ژ)، داوەت (ژ)، شایی (ن)، شەھیان (ژ)، زەماوێندە (گ)
- گۆرانی:** (ن): ستران (ژ)، گورانی (خ)
- یاری:** (ن): گەمە (ن)، وازی (خ)، حەنەک (ژ)، کیلی (گ)
- چیا:** (ن، ژ): شاخ (ن)، کەژ (ن)، کیو (ن، ژ)، کو (خ)، کەش (گ)
- ئالا:** (ن، ژ): بەیداخ (ن)، پەرچەم (ن)
- شانە:** (ن): شە (ن، ژ)، شانای (خ)
- گوارە:** (ن): گوشوارە (خ)، گوهار (ژ)، گوڤەوارە (گ)، گوڤەخارە (خ)
- ئاوینە:** (ن): نەینک (ژ)، عەینە (ژ)، خۆدیک (ژ)، گوزگی، گوزین
- جامە:** (خ)، جام (گ)، نەینۆک (ژ).

- برژانگ:** (ن) : برژۆل(ن)، موژیلانگ(ژ)، مژۆل(ن)، مژانگ(ن)
- ئەژنۆ:** (ن): زرانی (ن)، چۆک(ن،ژ)، زەنگۆل(گ)، زانو (خ)
- پەرژین:** (ن): پیژانگ(ژ)، پەرچین(گ)، حەسار و کەلەکەبەرد و چەپەری دەوری باخ
- دئ:** (ن): گوند(ژ)، ئاواپی(ن)، لادی(ن)
- کەلەشیر:** (ن): کەلەباب (ن)، دیکل(ژ)، کەلەشیر(گ)
- بازوو:** (ن) : باسک (ژ)، بازو (خ)، نیوان شان و ئانیشک (قورەنیسک)
- پەموو:** پەمبی(ژ)، پەمیگ(خ)
- ماردین:** شاریکە لە باکوری کوردستان
- قامیشلۆ:** شاریکە لە رۆژئاوای کوردستان
- پەت:** (ن) : پەتە (گ)، پارچە گوریس (ن)
- پشیلە:** (ن) : کتک (ژ)، پشیک (ژ)، کتە(گ)
- گەزۆ:** (ن) : شیرەمەنییە لە گەزۆی سروشتی دروست دەکریت
- پیرس:** ناوی شاخیکە لە دەقەری دەوک
- مافور:** (ن،ژ): قالی (گ،خ،ن)، فەرش (ن)، مەحفیر(ژ)، مەحفور(ژ)
- عەفرین:** شاریکە لە رۆژئاوای کوردستان
- باعەدرئ:** شاریکی باشوری کوردستانە
- هەوێردە:** (ن): کولەفەرە(ن)، کەرەوالە (ن)
- خەناوکە:** (ن): رستک (ژ)، ملوانکە(ن)، ملەوانی(گ)، ملوانک (ن)، گەردانە (ن)
- خرخال:** (ن،ژ): پاوانە (ن)
- درەخت:** (ن) : داری سەوز
- مەشخەل:** (ن): خەتیر (ژ)، شولە چراو (گ)
- پەنجە:** (ن): تیل(ژ)، تلی (ژ)، ئەنگوشت (خ)، ئەنگوست(ن)، کلک (خ)، قامک (ن)
- قەیماغ:** (ن): سەرتویک (ژ)، شیرى کولای گامیشە

قه لغان: (ن) : مه تال (ن)، مه رتاج (ژ)، سپير (ن)

مه راغه: شارىكى رۆژمه لاتی كوردستانه

شهو: (ن) : شه ق (ژ)، شه وئ (گ)

ئاقىستا: كتيبي ئاينى زه رده شت

شقان: (ژ) : شوان (ن)، چوپو (گ)

لافه: (ژ) : لالانه وه (ن)، پارانه وه (ن)، نزا (ژ.ن)، ئه وه لالاييى (گ)

ژ: كرمانجى ژوورو

ن: كرمانجى ناوه راست

خ: كرمانجى خواروو

گ: گۆران

ناوهرۆك

لاپه ره	بابه ت	ژ
۳	بیرخستنه وه	۱
۱۲-۶	وانه ی ۲۱ پی تی (گ گ)	۲
۱۳	به هار (هۆنراوه)	۳
۱۹-۱۴	وانه ی ۲۲ پی تی (ف ف)	۴
۲۵-۲۰	وانه ی ۲۳ پی تی (ل ل)	۵
۳۰-۲۶	وانه ی ۲۴ پی تی (ع ع)	۶
۳۱	زمانی کوردی (هۆنراوه)	۷
۳۷-۳۲	وانه ی ۲۵ پی تی (ل ل)	۸
۴۳-۳۸	وانه ی ۲۶ پی تی (ه ه)	۹
۵۰-۴۴	وانه ی ۲۷ پی تی (ق ق)	۱۰
۵۱	نه ورۆزه مه ستم (هۆنراوه)	۱۱
۵۳-۵۲	باخچه ی گیانداران (سیناریۆ)	۱۲
۶۱-۵۴	وانه ی ۲۸ پی تی (خ خ)	۱۳
۶۷-۶۲	وانه ی ۲۹ پی تی (ج ج)	۱۴
۷۳-۶۸	وانه ی ۳۰ پی تی (غ غ)	۱۵
۷۹-۷۴	وانه ی ۳۱ پی تی (ف ف)	۱۶
۸۶-۸۰	وانه ی ۳۲ پی تی (چ چ)	۱۷
۸۷	باخچه که مان	۱۸
۸۹-۸۸	وانه ی ۳۳ (خه ون)	۱۹
۹۲-۹۰	وانه ی ۳۴ (وه رزه کان)	۲۰
۹۶-۹۳	وانه ی ۳۵ (پشوی هاوین)	۲۱
۹۷	ئه لفو بیی کوردی	۲۲
۱۰۰	فه ره نه نگۆک بو مامۆستایان	۲۳
۱۰۳	ناوهرۆک	۲۴

A series of 20 horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.